

L' ART DEL PAGÉS

SECCIÓ DOCTRINAL, AGRONÓMICA Y BIBLIOGRAFICA.

Associacions útils al pagés.

Ara que cuasi he acabat la tasca dels treballs empresos anys ha ab una «Associació» barcelonina y lo fret ja no enrampa los dits, vaig á escriure alguna cosa per L' ART DEL PAGÉS que V., senyor Tobella, tant dignament dirigeix fent d' ell un periódich molt instructiu pera la classe pagesa. Per donar compliment, donchs, á lo que algunas vegadas que 'ns havem vist en la imprenta de la «Renaixensa» indicantme li escrigués sobre assumptos que pugan ser d' alguna utilitat á tant desgraciada, per tots estils, classe agrícola, comenso á donar á conèixer, segons los meus bons desitjos y petits coneixements, lo meu modo de pensar y obrar sobre algunas *associacions* que molt fácilmente podrian establirse en tots los pobles; produhint grans beneficis y consols als pagesos.

Parlant d' ellas, en general crech, que lo dia que 'ls pobles coneguín á fons las ventatjas que poden reportarne, se cumplirá, usantlas, un dels preceptes Divins qual es: «*estimeus com á germans*». No tinch cap reparo en afirmarho sens ferli embuts; porque, segons masconviccions, si lo pagés vol disfrutar de alguna tranquilitat y tenir tot lo indispensable pera cumplir ab los molts debers que sobre d' ell pesan, no 'ls esperi de 'ls governs haguts y per haver, sinó de promourer dins llur població *Associacions* infantils que protegeixin las aus y demás animals útils; *Associacions* de pagarse los animals de treball que 's morin; *Associacions* d' incendis; *Associacions* de socorrers en cas de malaltia en las personas: y en comarcas, *Associacions* de prés-tams, de pedregadas, glasadas tardanas, etc.

Acabat aqueix preambul passo á dir alguna cosa d' ellas comensant per las utilísimas

Associacions infantils protectoras de animals útils.

Molt fàcil es produhir aqueixas associacions. No vol més que una ferma y bona voluntat per part dels mestres en associar los noys concurrents á llurs escoles; que lo govern manés que en los pressupostos s' hi consignessin unas cinch pessetas per premiar als noys que respectin los nius y animalons que se 'ls indiqui, atés, que, com mes avall diré, no 'n gasto mes cada any ab un número de uns cinquanta deixebles y que los pares ajudessin ab tots los seus medis á lograr tant interessant fi. Algunes vegadas, he llegit en diaris y periódichs que algun profesor de primera ensenyansa en Fransa alcanza bons resultats dels treballs practicats per llurs alumnes en la persecució de insectes perjudicials á la agricultura; pero, quant mes grans los alcansaria, si á mes de aqueixas excursions destructoras de insectes se dediquessin á protegir las aus y demés animals insectívoros creats expressament per Deu pera que siguin los salvadors de la vegetació, que ab tanta suhor rega lo pobre agricultor, y de la que, n' ha de viurer ell y sa familia durant l' any; n' ha de pagar los censos, arrendaments, contribucions, consums, cédulas, lo calsar, lo vestir, mestre, metje, manescal apotecari, etc ?

Jo ignoro si á Espanya hi han societats de aqueixa índole á no esser la establerta á Barcelona, que no sé quins fruyts pràctichs dona en las comarcas rurals. De la que puch donar una bona ressenya es de la que vaig fundar en l' any 1879 aquí y vá seguint baix los meus propis esforços. Per si pot ésser d' estimul á algú agradant llur marxa, objecte y fi pera que 'n fundi en sa població ó estimuli á fundarne mentres no 's logra que lo govern ho mani, com he dit al principi, passo á descriure alguns detalls de lo que hi he fet y he obtingut.

Advertits los noys que assistian á la meua escola particular, en lo citat any, lo molt útil que seria á llurs pares demés families y á ells mateixos que no toquessin cap niu ni atormentessin cap animaló útil als pagesos, com son las rataspinyadas, erissons, llargandaixos, sargantanas, dragons, gripaus; s' hi avingueren tots: formaren una Junta directiva que ells mateixos elegiren de entre sos condeixebles, prometent, jo, com á premi, á los que no faltarian á la solemne promesa que acababan de fer, que á primers de Setembre los recompensaria ab un refresch.

Al entrar á la primavera, cada any, se repeteix lo nomenament de la Junta.

Veus aquí, apreciats agricultors, una Associació que 's fundá y marxa sens cap reglament, sens cap gasto de empleats,

no mes baix la paraula de noys que no tenen mes que desitjos de jugar y fer entramaliaduras. Llur marxa consisteix en que entre tots los noys saben tot lo que passa al poble, sabent també lo noy que busca y treu nius. Lo qui sab que un ó mes han tret nius ó han malmés un animaló dels útils, ho diu á un de la Junta, una vegada aquell confessa ésser veritat, se l' apunta en una llista que diu: «Llista de 'ls que faltarán á la paraula durant l' any 18...»

Arrivat lo Septembre faig anar lo mosso á recullir las figas maduras de las sis figueras que tinch en las vinyas que posseheixo á cens finible; (las que ja l' any passat m' ha senyalaren tenir los ceps la filoxera en llurs arrels, per lo que ja he fet una petita plantació de sarments americans.) Recullidas dotze ó mes dolzenas de figas, compro dos lliuras de borregos petitets y dos de galetas y trech uns dos porrons de ví blanch Tot plegat importa si s' hagués de comprar:

	Ptas.
12 dotzenas de figas á 0'09 ptas. dotzena.	1'08
4 lliuras de pastas á 0'60 ptas. una.	2'40
2 porrons de ví blanch á 0'50 ptas. un.	1'00
	4'48

Preparat que ho tinch, á las quatre 'de la tarde, los faig con- jugar lo verb *refrescar*. 'l que, com tots los llegidors poden pre- sumirs, es cantat ab tota alegria, y entussiasme. Assentats, crido los de la Junta, s' posan separats dels altres, faig un curt discurset del perquè de la festeta que van á celebrar, enaltint als obedients y reprobant los actes dels que s' hagin deixat vencer per lo desitx de fer mal. allavors un dels de la Junta, llegeix los noms dels que han faltat; los que van sortint y 's posan drets á devant de tots.

Adverteixo á aqueixos que ja que no han complert ab los compromisos que feren al entrar la primavera. que, si es la se- va voluntad, diguin: «prometém que no hi tornarém mes:

¿Nos perdonéu?»

En general tots los altres s' alsan y cridan:

¡No! ¡no! ¡no!

Si resulta aixís, obro la porta y plorosos surten d' estudi. Si 'ls perdonan, entran al refresch. poden menjar figas, galetas, borregos y beure algún trago de ví blanch, barrejanthi la mes pura satisfacció y alegria; afegint al acabament «que desitjan poder celebrar igual festa l' any que vé»

Per las notas que guardo de cada any trovo que ab un núme- de noys que ja he citat, de quatre á dotze anys, solament faltan uns sis: número insignificant, si se té en compte que en lo po- ble n' hi han ben bé un centenar més que trehuen nius, que tenen aucellets, que se 'ls emburlan perquè crehuen al mestre,

los fan la vergonya ensenyántloshi; y, encara, á mes d'aixó, hi ha l' abús que fan los joves y homes, molts dels quals dihent, que son falornias lo creure que 'ls aucellets fan be al pagés. ¿Tonta ignorancia, quant t' acabarás? Ademés, hi ha, que lo qui sab que un altre ha faltat, lo descubreix: una vegada n' hi ha un d' apuntat, aqueix ho escudrinya tot per poder tenirne algún altre á la llista.

Pera que fos mes duradera aqueixa associació vaig fer fer un senzill pendonet ab la següent inscripció catalana:

«Associació infantil protectora d' animals útils:» lo que cada any surt en la professó de Còrpus, á la que 'ns convida ab ofici lo senyor Rector ab lo nom de dita associació.

Al mateix temps, y per lograr millor aqueix fi, vaig escriure y publicar un llibre en castellá titulat «Algunos amigos íntimos del agricultor» en lo que descrich las aus y animalons útils que tot lo dia rodeijan al agricultor, explicant lo bé que li fan; llibre que llegeixen.

Feta aqueixa petita resenya, per acabar, crech convenient afegir: que considero haber fet y que faig un gran bé sostenint-la; perquè, per aqueix medi logro que 'ls noys no prenguin fortas soleyadas que avegadas los causan malaltias; que no 's rompin cap bras, cama ó sufreixin fortas contussions; que 'ls pares no passin amarchs disgustos; y per fi, que la riqueza que indirectament reportan á la població per los millons y millons de insectes que desapareixen de los sembrats del terme á benefici de las aus y animalons protejits, no es de despreciar.

Abril de 1889.

VICENS PLANTADA Y FONOLLEDA.

SECCIO D' AGRICULTURA PRACTICA.

Beneficis positius dels polvos mata-oidium,

Los resultats que 'ns ha donat la aplicació dels polvos mata-oidium que preparan los germans senyors J. Alesan de Barcelona pera combatre la malaltia dels ceps y rahims, coneguda per malura vella ó siga *oidium tukery*, nos mohuen á donarne compte y ferlos públichs, guiats per lo bon desitg de ser útils en lo possible á nostres companys agricultors, tota vegada que ab son ús se obté notable economia ó estalvi en lo que diriam ensofradas de las vinyas. avuy mes que may tan necessaria, obligats á fer esforços titánichs los pagesos pera poder salvarse de la imminent ruina á que 'ns han col·locat los cambis admos-

ferichs d' alguns anys á esta part, y d' altre la *desatenció* dels governs que se succeheixen, olvidant per complert la deguda protecció, de que es tan acreedora la agricultura per las grans vicissituds que se li atravessan á son curs, principalment á Catalunya ahont son tan pobres sos terrenos en general.

Sentat aquest exordi, nos imposa nostra tasca entrar en materia tractant dit assumpto. Cinch ó sis anys fá que nosaltres portém desterrat de nostra hisenda l' ús del sofre prevenint la aparició de dita malaltia, y en son lloch solament apliquém lo *mata-oidium* pera evitar dita aparició, y sempre 'ns ha donat resultats tant ó mes satisfactoris que 'l sofre pur, ab una economia profitosa, que aném á demostrarla.

Los polvos de que parlém, aventatjan per sa gran finor al sofre, donchs es notori que aquest per regla general apareix un poch granat, lo cual implica gastarsen mes cantitat relativament parlant, y com los preus del sofre son també majors, de 24 á 26 rals quintá de 40 kilos segons classe al pas que los dits polvos sols costan 20 rals lo sach de 50, kilos, es d' aquí que millbran lo cost en dos conceptes; en preu, y en la major extensió de vinya que 's medica, resultant efectivament una notable economia que no dehuen los vinyataires despreciar, y si aprofitarsen per los motius explicats.

Unicament nos resta fer una advertencia: per aplicar dits polvos tant en los cepes com en los rahims es necessari que las ensofradoras tingan los forats molt mes petits que las usuals per lo sofre, per cual motiu creyém donaria bon resultat, en lloch de forats en la llauna, colocar una tela metálica fina de las que 's posan en los cedasos; ó en altre cas, valerse de manxas perque encara escampan millor regularisats los polvos, y ab una altre circumstancia que tirats ab manxa, jamay se escaldan los rahims.

Lo *mata-oidium* adicionat ab lo sulfat de coure serveix pera combatre 'l *mildiu* ó malura nova.

Altre ventatja además recomanan los tals polvos; los treballadors no se vehuen molestats dels ulls com ab lo sofre, desseguida que comensan á sentirse los efectes del sol y bufar lo vent.

Pera completar mes lo coneixement dels polvos *mata-oidium*, doném la fórmula de sa composició que es la següent:

Sofre.. . . .	27'11 p %
Cals y carbonats	59'82 »
Ferro y fosfats.	3'28 »
Sals de magnesia	1'24 »
Silice y silicats.	1'55 »
Sulfats.	6'05 »
Sals de alumina, potassa y sodi.	0'95 »

TOTAL. . . . 100'00 parts.

Es innegable que la cals tant en pols com desfeta obra prodigiosament en la vegetació, en especial en las vinyas de nostra comarca en que las terras arenosas ó de sauló están faltadas d' ella y en tant es aixís que citarém un fet en corroboració de nostre criteri.

Un vehí nostre tenia dos ceps *llampats* com vulgarment se 'n diu en la comarca, y tirá sobre d' ells abundancia de cals en pols fins á quedar blanchs com nevats, y aviat se verificá la reorganisió de la savia en un dels dos ceps que encara tenia alguna tendror y sos sarments creixeren molt mes que 'ls dels altres ceps del voltant, cual fet que hem presenciát nos afirma mes y mes en nostras opinions, de que 'l mata-oidium, que conté mes de la meytat de cals y carbonats es sumament bó pera las vinyas.

D' un altre fet important devém també donar compte: una casa vehina té una parra estesa sobre un safreix á fi de donar ombra y evitar en lo possible las evaporacions del aygua, y apesar dels molts cuidados de son duenyo en donar als rahims repetidas ensofradas, no podia conseguir salvarlos del *oidium*, y desde que usa los polvos *mata-oidium* li maduran perfectament y los salva.

Per lo criteri particular de nostres lectors, y lo anteriorment explicat, podrá formar cada hú en lo seu bon sentit práctic, lo corresponent judici de quant tenen de veritat nostras transcritas noticias y observacions exposadas ab claretat y senzillesa y caracterisada modestia, per manera que nostra idea es solamente la de que aquestos coneixements pogan ser útils y profitosos als nostres companys, dignes de major consideració, sense condoldre's de sos treballs y fatigas los qui viuen menjantse descansats los fruyts cullits ab la regó de sas suadas, que apesar de sos esforços, y de mils y mils sacrificis difícilment podrán llegar á sos fills, lo que reberen dels autors de sos dias.

Doném per acabada nostra tasca, excedintnos ab algunas exclamacions impropias del present treball, però esperém confiats que nostres lectors admeterán aqueixa intemperancia, filla de la afligida situació en que 'ns trobém los qui tenim la desgracia d' haver de viure, avuy per avuy, solamente de la agonisant agricultura.

Llinás y Abril de 1889. -- J. CAMP Y PRADELL.

La agricultura en la Exposició⁽¹⁾

(Continuació)

En efecte son nombrosos los experiments fets pera que pugám coneixer la proporció en que son absorvits per las plantas los elements dels adobs, segons las dosis en que s' emplean: de

(1) Vegis lo número 372.

las clásicas experiencias realizadas en Rothamsted per Lawes y Gilbert, se 'n deduheix que empleant sals amoniacals (sulfat y clorhidrat d' amoniach) son necessaris per obtindre en la cullita un excedent de producció d' un hectòlitre de blat:

4,988 kilògrams d' amoniach, si se fema ab 224 kg. de sals amoniacals per hectàrea.

5,512 kg. de id., si s' abona ab 448 de id. id. per id.

7,544 id. de id., si s' abona ab 672 id. de id. id. per id.

9,720 id. de id., si s' abona ab 896 id. de id. id. per id.

De manera que traduhint aquest resultat en números y present com valor lo de ptas 1'50 per kilo d' amoniach, resultarà que cada hectòlitre de blat d' augment en la cullita, costará:

Pessetas 7,470 empleant 224 kg. de sals amoniacals per hectàrea.

Idem. 8,265 empleantne 148 id. de id. id. per id.

Idem. 11,310 empleantne 672 id. de id. id. per id.

Idem. 15,580 empleantne 896 id. de id. id. per id.

De lo qual se 'n desprén que l' empleo dels adobs té son límit pera la obtenció d' un beneficiós resultat.

Com los adobs son la primera materia que transforman las plantas en nous productes, es evident que 'l preu d' aquells ha d' estar en relació ab lo d' aquestos. puix es indispensable que l' agricultor obtingui un benefici del empleo dels adobs y com aquestos no sols tenen diferenta composició, sino que sos elements tenen diversa solubilitat, naix d' aquí la varietat de preus que alcansan las materias empleadas pera fertilisar las terras, puix es natural que mes estima tinga per exemple l' ázoe contingut en los nitrats y sals amoniacals que en lo mateix any de sa aplicació es utilitat per las plantas, que l' ázoe contingut en las solas, que triga anys y mes anys en ser transformat y poguer ésser absorvit per los vegetals.

Los adobs, unas vegadas tenen composició complexa, essent producte de la descomposició de materias orgánicas, com son los guanos naturals, fems d' estable, femers en las poblacions; ja son residuos d' industrias que després mes ó menys modificats, perteneixen á aquest grupo, los despallas de las llanas exposadas per Pujolá de Sabadell y 'ls encenalls y serraduras presentadas per Viura Vila.

(Continuará)

MERCATS, FIRAS Y CULLITAS.

Molt poch satisfactorias son las noticias rebudas d' alguns centres de consum. Vegis sino lo que diuhen de Buenos-Aires:

«Los productos espanyols, trist es dirho, van perdent cada dia son anterior bon nom y estimació d' aquest mercat. Las conservas alimenticias, que fins ara casi todas eran espanyolas.

se 'n van portant cada dia menos, per la mala calitat dels olis, inferiors de molt als que emplean los francesos é italians en las sevas. Los pebrots vermells (morrones) se portan d' Italia. La pansa de Málaga está complertament desacreditada per no ser utilisables sino la primera capa dels caixons, essent lo restant pansa molt dolenta, y avuy, tota la que aquí 's consum es del pays; de la provincia de Sant Joan. La oliva la prenen per no tenir ab que substituhirla, donchs la italiana no arriba ni de molt á la sevillana; vé mal envassada y atrósmement falta de pés.

Es una desgracia que 'ls productors espanyols, no solsament no busquin nous mercats pera sas produccions, sino que perdin per torpesa los mercats que per dret los hi correspon possehir.»

¡A quantas reflexions se prestan las anteriores ratllas per vergonya de nostres governants y en perjudici de la classe productora que treballa y paga!

VINS.

Fa temps que ni 'ns atrevím á parlar de nostres caldos, ab los quals se notan certas anomalías que avuy nos veyém obligats á revelar, per mes que 'ns pesi.

Los vins ab marcas espanyolas han caygut en América en lo major descrédit; pero aixó se deu á que 'ls lligítims no han sigut coneguts, y lo consum s' ha vingut fent de vins artificials, que si valgueren pera improvisar á especuladors sense conciencia grans fortúnas, no podian, de cap modo, sostenir molt temps la estimació del públich.

Aminorada la plaga filoxérica en la vehina República y en estat cada dia mes floreixent los vinyats d' Alger, la exportació de vins se reduhirá, si se té present la importancia que ha arribat á tenir en Espanya la cullita de ví.

Los vins italians van generalisantse en lo Sur d' América, gracias á nostre abandono y á la atenció exclusiva que 's presta al mercat de Fransa; essencialment transitori.

Hi ha que vencer grans obstacles pera disputar á Italia 'l terreno que ha guanyat ab sos vins en las Repúblicas del Sur América.

Mediti bé lo pays y especialment la classe pagesa del mateix y veurá lo pervenir que se li espera en la producció vinícola, condemnada á una depreciació que la farà anti-económica, si no 's procura juntar todas las forsas vivas pera sortir del encaïllament en que 's trovan los vins de Catalunya.

Sentím tenir de parlar ab la claretat que 'ns es peculiar, donchs es aquest un assumpto de vida ó mort pera la pagesia catalana.